

Román Lászlóné
(1929–2013)

Tisztelt Gyászoló Család! Tisztelt Gyászoló Kollégák, Barátok!

Alig fél éven belül újra gyászol Baranya megye könyvtáros társadalma. Tavaly veszítettük el Surján Miklóst, és most búcsúzunk Román Lászlóné Marikától, a fedledhetetlen vezetőtől, a nagyszerű kollégától, aki tizenkét éven át volt a jogelőd Baranya Megyei Könyvtár igazgatója.

Nyírbaktán (ma: Baktalórántháza) született 1929. szeptember 17-én. A kisvárdai Orsolya rendi Polgári Leányiskolába járt 1940 és 1944 között. Filozófia szakosítót végzett, majd 1952–1957 között a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán tanársegédként dolgozott. 1961-ben jogi képesítést szerzett, ezután külső előadóként a Jogelméleti Tanszéken oktatott. 1957-től tizenhét évig a Pécsi Egyetemi Könyvtár munkatársa; ez idő alatt a könyvtári munka valamennyi szakterületét végigjárta, a kölcsönzéstől az igazgató-helyetteséig.

Legendás alakja volt a magyar könyvtáros társadalomnak. Barátai, kollégái az egész országban gyászolják. Gyászunkban osztozó személyes üzenet jött Billédiné Holló Ibolyától, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökségi tagjától; Pallósiné Toldi Mártától, az IKSZ Megyei Könyvtári Tagozata nevében; Escher Ilonától, a székesfehérvári Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár nyugdíjas igazgatójától; Varga-Sabján Gyula nyugalmazott igazgatótól Kiskunhalasról, Fülöp Ágnestől, a KSH Könyvtár főigazgatójától, Kenyéri Katalintól, az EMMI vezető főtanácsosától és Ramháb Máriától, a kecskeméti Katona József Könyvtár igazgatójától is. Két kolléga üzenetét teljes terjedelmében adom közre; az első a Kenyéri Kataliné, a második pedig Ramháb Máriaé:

„Az első megyei könyvtárigazgatói értekezleten, amelyen könyvtári ügyekkel foglalkozó, pályakezdő jogászként részt vettem, Marika is első alkalommal vett részt a pécsi megyei könyvtár igazgatójaként. Két könyvtári ügyekkel foglalkozó jogász akadt össze először ebben a könyvtárvezetői körben, a bemutatkozás érdekes helyzetében akár össze is ütközhattünk volna. Ehelyett könyvtári és jogi szakmai tudása birtokában, bölcsességével, személyisége varázsával kedves emlékké varázsolta ezt az alkalmat. Később őt jobban megismerve, közvetlen, jó kapcsolat alakult ki közöttünk. Mindig nagyra becsültem problémamegoldó képességét és a véleményét; mindenkivel könnyedén elfogadtató, egyénien kedves stílusát. Okos, előremutató gondolkodása mellett kitűnő humora, öniróniája és mindig megőrzött nőiessége példamu-

tató lehet sok női vezető számára. Vele lehetett úgy együtt dolgozni, hogy közben sokat nevettünk, ez nagyon jó volt. Sok mindenről beszélgettünk, és a generációs távolság ellenére – sok mindenben egyetértettünk. Szavaim nem elégségesek tükrözni figyelemre méltó személyiségét, de bennem él jó emléke, és szeretettel őrzöm. Nyugodjék békében.”

„Egy pályakezdő fiatalnak mindig meghatározó, hogy kikkel teheti meg szakmai útján az első lépéseket. Még élek, hálás leszek a sorsnak, hogy nekem megadatott a legkiválóbb emberek segítő figyelmébe kerülni. Közülük is meghatározó volt számomra Románné Marika, nemcsak mint kimagasló műveltségű, tapasztalt, nagy tudású szakember, hanem mint szeretetet, kiegyensúlyozottságot, békességet sugárzó ember. Őszintén figyelte és értékelte a szakmai közéletben való előrehaladásomat, amit nagy ajándékként éltem meg. Mosolya mögött mindig biztos látás, kiváló értékítélet, egyedülálló humor húzódott meg. Azóta sem találkoztam hasonló kollegával, pedig nagyon hiányzik. Nagy vágyam volt újra egy jót beszélgetni vele, de a sors másként döntött erről. Köszönök mindent! Nyugodj békében!”

Drága Marika néni!

Az az igazság, hogy bennem élénken és meghatározó módon él, ahogy és amilyenek megismertelek sok-sok évvel ezelőtt egy februári napon, amikor én még éppen csak túlléptem a 20-as éveimet. Akkor a Baranya Megyei Könyvtár igazgatója voltál. Bár 2010-ben már megtehettem, hogy személyesen elmondjam, milyen hálás vagyok minden segítségért, amikor „búcsúztattuk” a régi, Apáca utcai épületet, azért most, még egyszer, utoljára... nagyon köszönöm tanácsaidat, szakmai és emberi támogatásodat.

Olyan igazgató voltál, aki mindig határozott és magabiztos, akire fel lehet nézni. Úgy gondolom, hogy viszonyítási pont vagy ma is azok életében, akik most itt állnak körülötted, mert a megyei könyvtárban töltött tanulóéveink egyik örökös jelképe vagy immár.

Marika néni még életében vált a könyvtáros szakma meghatározó alakjává. Furcsa és mégis érthető, hogy sokszor a szörnyű halál döbönt rá bennünket arra, hogy olyan kevés dolog van, ami összeköt minket, és olyan kevésbé becsüljük meg ezeket.

Bár többször kijelentette, hogy ő nem könyvtáros..., én mégsem ismertem nála jobb és tájékozottabb, felkészültebb könyvtárost; lenyűgöző volt, ahogy motiválni tudott, s elképesztő volt a munkabírása is. Igazán ezt csak az ő szavai tudják illusztrálni megfelelően. Három különböző időpontból valók az idézetek: 1978-ból, 2005-ből és 2012-ből:

„A könyvtári munka gyönyörű. Ez persze nem azt jelenti, hogy a könyvtáros napi nyolc órát olvas. Azt jelenti, hogy a könyvtáros természetes környezetének tekintheti a könyvet, a szépirodalmat és a szakirodalmat. A könyvtárosi munkához hozzátartozik az olvasás, akár csak a vizsgához a felkészülés, az előzetes tanulás.”

„Nem könyvtárosnak készültem, de annyira megszerettem ezt a tevékenységet, hogy amikor 1963-ban hívtak vissza a jogi kar jogelméleti tanszékére, nemet mondtam. Szép világ, izzig-vérig kulturális környezet a könyvtár világa.”

„Ennek a hivatásnak, vagy szakmának, ki hogyan mondja, van valami olyan vonzása, ami megköti az embert. Én azt gondolom, azok akik most könyvtárosként könyvtárban dolgoznak, azok érzik ezt, hogy van valami olyan erős kötése ennek az intézménynek, legyen az tudományos könyvtár, közművelődési könyvtár, iskolai könyvtár, ami nem engedi el az embert végül, és szívesen dolgozik ott a könyvtárban.”

1978 és 1990 között a Baranya Megyei Könyvtár igazgatója volt.

„A megyei könyvtár volt az a könyvtár, ahol úgy érzem, hogy kiteljesedtem, mint könyvtáros. Tudniillik, oda igazgatónak kerültem, [...] lehetek önálló célkitűzéseim. Tehát ott módomban nyílt arra, hogy amit én a könyvtárról gondolok, azt próbáljam megvalósítani. [...] azt gondoltam, hogy sok mindent meg kellene változtatni. Mindenekelőtt arra gondoltam, hogy ennek a könyvtárnak ki kellene lépnie a kölcsönző könyvtár szerepköréből, és a társadalmi változásokat követve információs intézménnyé kellene többek között szerveződnie” – mondta 2012. november 21-én, a könyvtár fennállása 60. évfordulóján rendezett ünnepségen.

Igazgatása alatt a Baranya Megyei Könyvtár jelentős fejlődésnek indult; helyismereti és zenei osztály szerveződött; 1985-ben az intézmény új épületszárnyal bővült, létrejött a szaktájékoztató rendszer. A fejlesztéseknek köszönhetően 1989-ben az intézmény tudományos könyvtári rangot kapott. A könyvtár funkcióinak változásáról a következőket mondta:

„Nem tartom szentségtörésnek, ha az író-olvasó találkozón kívül más rendezvény is van a könyvtárban. De soha nem lehet feladni az intézmény jellegét! Mindent meg kell adni, amit a könyvtár adni tud, de amit ad, az lehetőleg kötődjön az irodalomhoz és a dokumentumokhoz, amiket a könyvtár gyűjt és őriz.”

„Az olvasás olyan eszköz, amit nem lehet mással helyettesíteni. Lehetőség van átélésre, munkába fogja a képzeletet, igazodni képes az egyénhez, érdeklődéséhez, felfogóképességéhez, olvasni szinte mindenütt lehet, ha hagyják, és bármennyi ismétlést tesz lehetővé: azaz egyszerre számos vágy és lehetőség kielégítője!”

A Baranya Megyei Könyvtár igazgatójaként nemcsak a saját hálózata érdekében munkálkodott: nemcsak a megyei könyvtár munkaszervezetét és a végzett munka minőségét javította meg, hanem az egész könyvtárügynek is megyeszerte tekintélyt, és a korábbinál sokkal nagyobb megbecsülést vívott ki. A könyvtárközi együttműködés fő mozgatója, a Megyei Könyvtárközi Bizottság újjáalakulásának egyik kezdeményezője volt. A Művelődési Minisztérium mellett működő Országos Könyvtárügyi Tanács tagjaként részt vett több fontos dokumentum, irányelv kidolgozásában. A közművelődési és az iskolai könyvtári szakfelügyelők munkaközösségének vezetőjeként szintén úttörő munkát végzett.

Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el: Felsőoktatási Tanulmányi Érdeméremmel (1962), Munka Érdemrend bronz fokozatával (1978, 1981), Szabó Ervin-díjjal (1982), Megyei Közművelődési Díjjal (1985), Bugát Pál-éremmel (1988), a Baranya Megyei Közgyűlés elnökének Kitüntetési Díjával (2005).

A könyvtár társadalmi szerepéről, feladatáról a következőket mondta 2012-ben:

„Én tehát a könyvtárt társadalmi szükségletnek tekintetem és tekintem, és azt gondolom, hogy azért van, azért érdemel meg minden törődést, azért érdemel meg minden támogatást, azért érdemel meg nagyon képzett kulturális vezetőket, mert a társadalomnak szüksége van erre az intézményre. És még hadd legyek próféta (prófétanő), azt gondolom, hogy nem fejlődhet olyan sokat, vagy nem fejlődhet olyan irányban a társadalom, hogy a könyvtárt kinője, mint egy ruhát. A könyvtár, énszerintem, bármennyit modernizálódik az életünk, a társadalom, a könyvtár örök intézmény marad.”

Marika néni rakta le tehát a megyei könyvtár mai napig is érvényes működési rendjének meghatározó alapjait. Ő volt, aki az intézmény fejlődése érdekében megtette a fontos kezdeti lépéseket, és hangyaszorgalommal, áldozatos munkával hozzájárult ahhoz, hogy a múlt század utolsó évtizedeitől Baranya megye könyvtára – szakmai körökben is – elismert, országos hírű intézménnyé vált.

Az elmúlt években, a kórházban, nagybetegen töltött hosszú hónapok alatt is példát adott nekünk. Emberfeletti fegyelemmel, lelki és testi erővel viselte a rá mért szenvedést. Amikor 2011-ben Szabó Ferencné Anikóval meglátogattuk Mária-nap alkalmából; láttuk összetört testét, de mégis ő adott nekünk erőt. Ott is viccelt, szellemes volt, nem hagyta el öniróniája, és hibátlanul működött briliáns memóriája. Erőt adni mentünk hozzá látogatóba, de nem tehattük meg, mert nem adott rá esélyt. Elmesélte, hogy mit olvas éppen, és persze minden érdekelte a könyvtárral kapcsolatban, és mindent hallani akart a Tudásközponttól is. Lefogyva, betegten, minden kis mozdulatáért küzdve is ő volt az erősebb, ő bízottott minket, ő adott reményt. Egyszer érzékenyült csak el: „jó, hogy jöttetek, jó volt hallani a könyvtárról, gyertek máskor is...” – mondta a látogatás végén.

Egy ember végső megítélésekor az utódok számára erényei adhatnak támaszt: folytatni munkáját, megpróbálva megvalósítani gondolatainak legjavát, hozzáátéve sajátunkat tehetségünk és legjobb képességünk szerint Ez tehát a mi feladatunk. A jelképes stafétabotot a legutóbb, s egyben az utolsó találkozásunkkor, 2012. november 21-én, a megyei könyvtár 60. születésnapjára rendezett ünnepségen vettük át tőle mi, a Csorba Győző Könyvtár jelenlegi munkatársai.

Drága Marika néni! Az űr, amit távozásod jelent, csak úgy lesz méltóan betöltve, ha töretlenül, minden akadállyal szembeszállva és folyamatosan dolgozunk azért az intézményért, amelyért Te a legtöbbet tettél és a legjobban szerettél.

Nyugodj békében, emlékedet mindannyian örökké megőrizzük!

(Elhangzott a Pécsi Köztemetőben, 2013. május 3-án.)

Szabolcsiné Orosz Hajnalka